

HISTORY OF UKRAINE

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-181-7-1>

ВПЛИВ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ НА ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ДОБРОВОЛЬЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ У 2014-2015 РР.

Кравченко М. С.

*кандидат історичних наук,
докторант*

*Інститут української археографії та джерелознавства
імені М. С. Грушевського
Національної академії наук України
м. Київ, Україна*

У 2014-2015 роках ключовий вплив на політичні події в Україні мали бойові дії на Сході країни, а одним з найпотужніших чинників, що зумовив розвиток подій в районі проведення Антитерористичної операції (далі – АТО) на початковому етапі були українські добровольчі формування. Дослідження впливу політичних партій на формування українських добровольчих підрозділів є темою практично недослідженою в академічній науці, саме це і зумовлює актуальність даної розвідки.

Єдиним дослідником, що у своїй роботі торкався зазначеної тематики є Юрій Стасюк, який у 2018 році захистив кандидатську дисертацію у Національному Університеті Оборони України імені Івана Черняхівського [1]. У своєму дослідженні він уклав списки добровольчих формувань із зазначенням участі в їх творенні громадських організацій, політичних партій та неформальних ініціативних груп. Але характер даного впливу лишився поза увагою дослідника, а самі списки варто піддати належному рівню верифікації, адже в переліку, укладеному Ю. Стасюком, з'явилося кілька добровольчих формувань, які в реальному просторі так ніколи і не були створені. Крім того до списку добробатів потрапили деякі волонтерські та громадські організації (група «Аеророзвідка», Цивільний Корпус «Азов») [1, с.254]. Втім, матеріали ЗМІ, опубліковані сподаги учасників подій та зафоновані Центральним державним архівом громадських об'єднань України збірки внутрішньої документації добровольчих формувань дають змогу верифікувати інформацію та зробити корекцію даних, зібраних Ю. Стасюком, а також визначити

обсяги і характер впливу конкретних громадсько-політичних структур (і політичних партій зокрема) на конкретні добровольчі формування. Використання зазначених джерел є основою для укладання наступного переліку політичних партій, які долучилися до формування українських добровольчих підрозділів:

– «Правий Сектор» (долучився до творення однойменного Добровольчого Українського Корпусу (ДУК ПС), а після того як Дмитро Ярош лишив посаду партійного очільника і утворив власний громадсько-політичний рух, то частина партійців долучилася до і формування Української Добровольчої Армії) [2];

– Всеукраїнське об'єднання «Свобода» (долучилося до формування добровольчих батальйонів «Січ» та «Київ-2» у підпорядкуванні Міністерства внутрішніх справ (МВС) та окремої добровольчої чоти «Карпатська Січ», що діяв як незалежне формування у координації зі Збройними Силами України (ЗСУ)) [1, с. 246–252; 3];

– Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» (долучилося до формування добровольчих батальйонів «Дніпро-1» та «Луганськ-1» у підпорядкуванні МВС, батальйону «Донбас» у підпорядкуванні Національної Гвардії України; 20-го Батальйону Територіальної Оборони (БТРО) «Дніпропетровськ», 34-го БТРО «Батьківщина», 37-го БТРО, 42-го БТРО «Рух Опору» у складі ЗСУ) [1, с. 246–252];

– «Народний Фронт» (долучився до формування добровольчих батальйонів «Київ-1», «Артемівськ» та «Золоті ворота» у підпорядкуванні МВС) [1, с. 249–250];

– «УДАР» (долучився до формування 4-го БТРО «Закарпаття» у складі ЗСУ) [1, с. 246];

– Радикальна партія Олега Ляшка (долучилася до формування добровольчого батальйону «Шахтарськ» у підпорядкуванні МВС) [1, с. 249–250; 4];

– «Братство» (долучилося до формування добровольчого батальйону «Свята Марія» у підпорядкуванні МВС) [5].

Для того, щоб визначити характер впливу політичних партій на формування добровольчих підрозділів, варто дослідити участь партійних структур у персональному комплектуванні командування конкретних підрозділів. Помітне формування командного складу добровольчих підрозділів партійними діячами спостерігається лише у трьох добровольчих формаціях:

– Добровольчому Українському Корпусі «Правий Сектор» (з огляду на повну нерегламентованість чинним законодавством діяльності цієї

структури, вище командування підрозділів формувалося передусім з числа партійних функціонерів) [2];

– Добровольчому батальйоні «Свята Марія» (ключові командні посади займали діячі, які до цього були досить відомими партійними активістами «Братства») [5];

– Окремі добровольчі чоти «Карпатська Січ» (командні посади в підрозділі також обіймали досить відомі партійні функціонери) [3].

У інших випадках вплив політичних партій на формування і діяльність добровольчих підрозділів був незначним. Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина», УДАР та «Народний Фронт» долучалися до формування добробатів вочевидь лише на рівні обласних організацій. Принаймні відсутні відомості про більш потужний їх партійний вплив на добровольчі підрозділи.

Радикальна партія явно мала стосунок до розробки нарукавної нашивки батальйону «Шахтарськ», в якому відображені елементи партійної символіки (літера «Ш» у формі вил аналогічна на батальйонному шевроні й партійному логотипі). Лідер радикалів повсякчас намагався позиціонувати батальйон таким, який сформований завдяки його партійній структурі. Втім, окрім участі О. Ляшка у відправці батальйону в зону АТО (де на рівні з партійним очільником радикалів брали участь також представники партії «Братство») доказів більш потужного впливу партії на батальйон немає [4].

Отже, внесок політичних партій у формування добровольчих батальйонів у 2014 році назвати вирішальним ніяк не можна. Вплив громадських організацій на процеси комплектування добробатів був в рази потужнішим. Втім, варто відзначити зворотній процес – вплив самих добровольчих формувань на подальшу роботу партійних структур. Осінні парламентські вибори 2014 року дають нам яскравий приклад такого впливу. За результатами цих виборів до VIII скликання Верховної Ради України було обрано аж 25 народних депутатів, які впродовж попереднього літа брали участь у бойових діях Донбасі у складі українських добровольчих формувань, 10 з них – командири добробатів [6]. Більшість парламентарів-добровольців з обранням до парламенту долучилися до партійних структур (до всіх парламентських партій, окрім Опозиційного Блоку) або принаймні до роботи у складі фракцій.

Позафракційні добровольці-парламентарі були в парламенті VIII скликання меншістю. Хоча колишні командири найбільш потужних добровольчих формувань – Андрій Білецький (екс-командир полку «Азов») та Дмитро Ярош (екс-командир ДУК ПС) все-таки не приєдналися до жодних політичних партій і не брали участі у фракційній

роботі. Втім, їх вплив на політичний порядок денний був значним. І творення нових політичних партій згодом стало справою окремих груп колишніх добровольців.

Література:

1. Стасюк Ю.М. Українські добровольчі формування: створення та функціонування (2014-2015 рр.) : дис. на здобуття ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01. «Історія України»; Нац. Ун-т Оборони України імені Івана Черняхівського. Київ, 2018. 281 с.
2. В. Червоненко. Правий сектор: скільки батальйонів у Яроша? *BBC News. Україна* URL: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2015/07/150714_right_sector_now_vs (Дата звернення: 13.12.2021).
3. Заява Олега Куцина щодо участі ОДЧ «Карпатська Січ» в заходах до Дня Незалежності. *УНІАН*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=owmyf9e5Pjs> (Дата звернення: 13.12.2021).
4. Батальйон Шахтарськ. *Канал Олега Ляшка на платформі YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=8i6w4LJRcPY> (Дата звернення: 13.12.2021).
5. В Мариуполе создан батальон «Святая Мария». *Gordonua.com*. URL: <https://gordonua.com/news/war/v-mariupole-sozdan-batalon-svyataya-mariya-42544.html> (Дата звернення: 13.12.2021).
6. Народні депутати України VIII скликання (2014–2019). *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_deputat_list?skl=9 (Дата доступу: 13.12.2021).
7. Народний депутат України VIII скликання Білецький Андрій Євгенійович. *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/mps/info/expage/18065/9> (Дата доступу: 13.12.2021).
8. Народний депутат України VIII скликання Ярош Дмитро Анатолійович. *Верховна Рада України, офіційний веб-портал*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/mps/info/expage/18153/9> (Дата доступу: 13.12.2021).